BİL VE ANLA

YARIM · SAYI 04 · EKİM 2026

Yetmiş iki ile yüz otuz altı arası. Kimin saydığına bağlı.

FERNANDO PESSOA · 1888–1935

PORTRE İLLÜSTRASYONDUR — FOTOĞRAF DEĞİLDİR

BİR BAKIŞTA

47 YAŞADIĞI YIL	**58** KUTUDA SAKLANAN MİRAS DOSYASI	**27.691** KURUMUN SAYDIĞI YAPRAK
47 ÖLÜMÜ İLE İLK KİTAP BASIMI ARASINDAKİ YIL	**136** BİR SAYIMA GÖRE KURGUSAL YAZAR	**1** HAYATTAYKEN YAYIMLANAN PORTEKİZCE KİTAP

İÇİNDEKİLER

01 58 kutu. Kitap sayılmaz.

02 Bu kitabın doğru sırası yok

03 Hayattayken tek Portekizce kitap

04 Kaç kişiydi? Kimin saydığına bağlı

05 Son cümlesi İngilizceydi

06 Öldü, miras hâlâ büyüyor

AÇILIŞ NOTU

Bu haftanın konusu bir insan mı, bir kalabalık mı, tam bilemedik.

Fernando Pessoa 1935'te Lizbon'da öldü. Arkasında kutulara sığdırılmış bir kâğıt yığını bıraktı. Ulusal kütüphanenin kendi künyesi bu yığını 58 kutu, 27.691 yaprak ve 251 belge olarak veriyor, ama aynı künye "belge" sözcüğünün yanlış yayıldığını da not ediyor. Biz de bu sayıda kurumun sayısını kullandık.

Yığının içinde bir kitap var ve o kitabın doğru bir sırası yok. Yazarı da tek kişi değil: kaç kişi olduğu, sayıma göre yetmiş ikiden yüz otuz altıya kadar değişiyor. Bu sayının işi, bunların hangisinin neyi saydığını ayırmak.

Hiç bulunamadı: "Gözlüğümü verin." Pessoa'nın ölmeden önce söylediği iddia edilen bu söz, biyografi yazarı João Gaspar Simões'e dayanıyor ve birinci elden bir kayda bağlanamıyor. Belgeli olan tek son cümle, 29 Kasım 1935'te kendi elinden İngilizce yazdığı satır. Bu derginin ilkesi gereği: kendisine atfedilir, kaynağı belirsiz.

LOT 01 MEVCUT

58 kutu. Kitap sayılmaz.

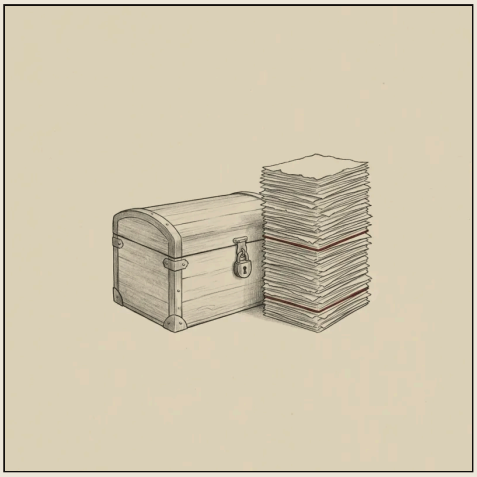

KAPALI BİR SANDIK VE YANINDA ONDAN UZUN BİR KÂĞIT YIĞINI.

NESNE	Espólio 3: 58 kutu, 27.691 yaprak ve 251 belge
TESPİT	Lizbon, devlet alımı Aralık 1979
DURUM	Mevcut
NEREDE	Biblioteca Nacional de Portugal, Lizbon
DEĞER	Kitap sayılmayan, yaprakla ölçülen bir miras

Ulusal kütüphanenin (Biblioteca Nacional de Portugal) Pessoa mirası için tuttuğu kayıt adı **Espólio 3**. Kurumun kendi künyesi şunu söylüyor: 58 kutu, **27.691 yaprak** ve 251 belge.

Künyenin bir dipnotu daha var: bu sayı “belge” diye yayılmış, oysa yaprak. Kurumun kendisi yanlışı düzeltiyor. Başka rakamlar da dolaşıyor. Bir ansiklopedi 25.574 sayfa yazıyor, popüler anlatımlar otuz bin diyor. Biz kurumun künyesini aldık ve diğerlerini kullanmadık.

Buna kısaca “sandık” diyoruz, ama kayıtta sandık yok, miras dosyası var. Devlet bu mirası Aralık 1979’da aile elinden aldı. Ekim 1980’de envantere girdi, Ocak 1981’de çağdaş Portekiz arşivinin sorumluluğuna geçti.

Pessoa’nın kendisi de bu kâğıtlarla uğraşıyordu. Casa Fernando Pessoa’nın anlatımına göre 1935’te yayımlanmamış kâğıtlarını düzenlemeye çalışıyordu. “L. do D.” yazılı bir zarfta yaklaşık üç yüz parça duruyordu. Ömrü yetmedi.

> EKSPER
> Boyutu kâğıtla ölçülen tek miras. Kitap sayısı ise ayrı bir tartışma.

Bu kitabın doğru sırası yok

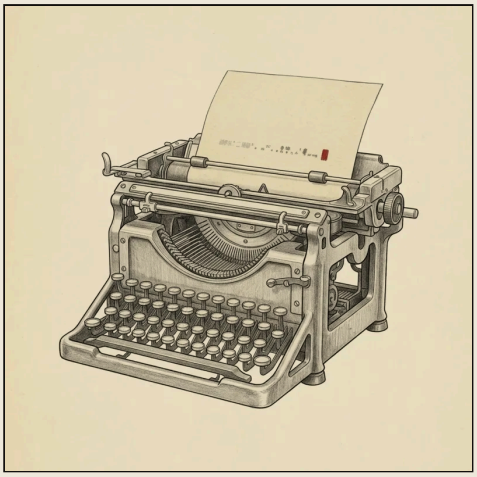

DAKTİLODA YARIM KALMIŞ TEK BİR CÜMLE.

NESNE	Huzursuzluğun Kitabı: beş yüzü aşkın sıralanmamış parça
TESPİT	Lizbon, ilk kitap basımı 1982
DURUM	Tamamlanmadı
NEREDE	Kitapçılarda, birkaç farklı sırayla
DEĞER	Doğru sırası olmayan, yine de basılan bir kitap

Huzursuzluğun Kitabı ilk kez 1982'de, Lizbon'da Ática yayınevinden kitap olarak çıktı. Ölümünden **47 yıl sonra**. Tasnifi ve önsözü Jacinto do Prado Coelho'ya ait, metni Maria Aliete Galhoz ile Teresa Sobral Cunha derledi.

Elde bir kitap değil, beş yüzü aşkın sıralanmamış parça vardı. Sonraki editörler, aralarında António Quadros, Teresa Sobral Cunha, Richard Zenith ve Jerónimo Pizarro, parçaları kendi sırasına dizdi. Pizarro'nun eleştirel baskısı 2010'da çıktı. Her baskı aynı metni başka bir kitaba çeviriyor.

Yazarın kim olduğu da kesin değil. Önce Vicente Guedes adını kullandı, sonra Bernardo Soares'i buldu. Pessoa Soares'e "yarı heteronim" diyordu. Bazı editörler bunları iki ayrı yazar sayıyor, bazıları tek bir yazarın iki evresi.

Parça sayısını her baskı için ayrı ayrı doğrulayan bir kaynak bulamadık. Bu yüzden başka rakam vermiyoruz.

> EKSPER
> Kitap dediğin başı ve sonu olan şeydir. Burada başı ve sonu editör seçiyor.

> ARŞİVCİ'NİN İTİRAZI
> Bunu bir eksiklik gibi okumayın. Okur her baskıda başka bir kitap alıyor ve hiçbiri sahte değil.

Zarfın üstünde kitabın kısaltması yazılıydı. İçinde üç yüze yakın ayrı parça vardı.

CASA FERNANDO PESSOA · "L. DO D." ZARFI

LOT 03 MEVCUT

Hayattayken tek Portekizce kitap

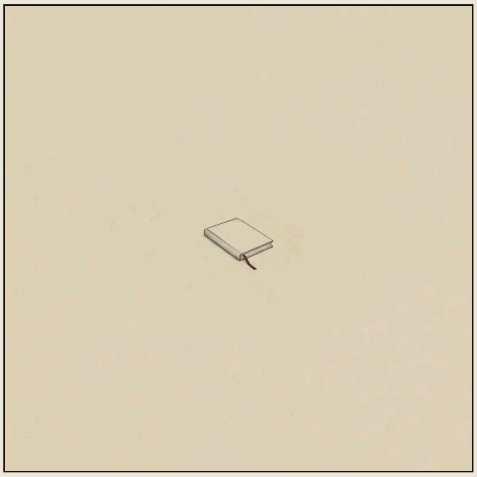

İNCE, ADSIZ KAPAKLI TEK BİR KİTAP.

NESNE	Mensagem, 1934, ilk baskı
TESPİT	Lizbon, 1934
DURUM	Mevcut
NEREDE	Lizbon (ilk baskı nüshaları kütüphane ve koleksiyonlarda)
DEĞER	Hayattayken çıkan tek Portekizce kitap

Pessoa'nın yaşarken yayımladığı tek Portekizce kitap Mensagem: 1934, kırk dört şiir, yetmiş altı sayfa.

Aynı yıl kitap Antero de Quental Ödülü'nü aldı. Kaynaklara göre yüz sayfadan kısa olduğu için "şiir" kategorisinde ikinci sınıfa konmuştu. Pessoa'nın en bilinen eseri, tanınmasına yarayan kitabı bu değil.

Bu cümleyi dikkatli kurmak gerekiyor: "tek Portekizce kitap" doğru, "tek yayın" değil. 1928'de imzasız bir Portekizce broşür çıkardı (O Interregno). 1915'te Orpheu dergisini kurdu, iki sayı çıktı. 1918 ve 1921'de İngilizce şiir kitapçıkları bastırdı.

Sonuç şu: en çok okunan kitabı ölümünden sonra çıktı, hayattayken çıkan tek kitabı ikinci kategoriye kondu.

> EKSPER
> Bir yazarın hayattayken çıkan tek kitabı, çıkmayanların yanında ince kalıyor.

SÖYLEŞİ

Bir yazar mı, bir kalabalık mı?

KAYIT BÜROSU EKSPERİYLE KONUŞTUK. EKSPER KURGU BİR KARAKTERDİR.

Bu sayıda sizi en çok ne şaşırttı?

Rakamlar. Miras için üç ayrı sayı dolaşıyordu. Kurumun kendi künyesini seçtik, o da "belge demeyin, yaprak deyin" diyor.

Pessoa kaç kişiydi?

Yetmiş iki diyenle yüz otuz altı diyen aynı şeyi saymıyor. Biri heteronim sayıyor, öbürü imzaya çıkan her adı.

Hangisi doğru?

İkisi de kendi tanımında doğru. Envanter memuru önce tanımı yazar, sayıyı ona göre verir.

Pessoa bunu görseydi ne derdi?

Söylemeyeceğim. Ona bir soru sorulsa hangi imzayla cevap verirdi, onu bile bilmiyoruz.

LOT 04

MEVCUT

Kaç kişiydi? Kimin saydığına bağlı

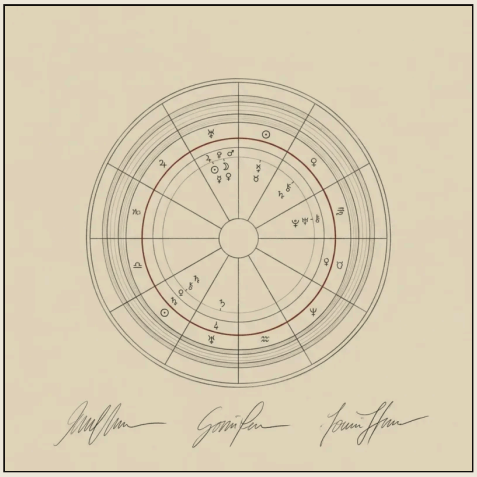

ELLE ÇİZİLMİŞ BİR BURÇ HARİTASI VE ALTINDA ÜÇ AYRI İMZA.

NESNE	13 Ocak 1935 tarihli Casais Monteiro mektubu
TESPİT	Lizbon, 13 Ocak 1935
DURUM	Mevcut
NEREDE	Yayımlanmış mektup metni, Pessoa çalışmaları
DEĞER	Bir yazarın, kendi yazarlarını nasıl doğurduğunu anlattığı belge

Pessoa üç ana "heteronim" tanımladı: **Alberto Caeiro**, **Ricardo Reis** ve **Álvaro de Campos**. Bernardo Soares için "yarı heteronim" dedi. Her birine ayrı bir yaşam verdi: Caeiro 1889'da Lizbon'da, Reis 1887'de Porto'da, Campos 1890'da Tavira'da doğdu.

Bu adların doğuşunu Pessoa kendisi anlattı, 13 Ocak 1935 tarihli Adolfo Casais Monteiro mektubunda. Gün ve saat ayrıntılarını biz yazmadık, çünkü mektubun orijinalinden gün ve ay bilgisini doğrulayamadık.

Sayı sorusuna gelince: **en az 72** diyor Teresa Rita Lopes'in 1990 listesi ve Richard Zenith. **136** diyor Jerónimo Pizarro ile Patricio Ferrari'nin Eu Sou uma Antologia kitabı.

İkisi çelişmiyor. Biri, tam bir yaşamı ve üslubu olan heteronimleri sayıyor. Öbürü, altına imza attığı her kurgusal adı. Pessoa'nın astrolojiyle de uğraştığı ve yazarları için burç haritaları hazırladığı anlatılır.

> EKSPER
>
> Yetmiş iki diyenle yüz otuz altı diyen aynı şeyi saymıyor. Kimin saydığına bağlı, dedik.

İDDİANAME VE SAVUNMA

Pessoa kitabını kendini bölerek mi bitiremedi?

İddianame

Geride 58 kutuya sığan yaprak bıraktı. Huzursuzluğun Kitabı için tek bir sıra bırakmadı. Kitap ölümünden 47 yıl sonra, başkalarının verdiği sırayla çıktı.

Yaşarken yalnızca tek bir Portekizce kitap yayımladı. Kaç yazar olduğunu da söylemedi: sayı, kimin saydığına göre yetmiş ikiden yüz otuz altıya kadar değişiyor.

Savunma

1935'te yayımlanmamış kâğıtlarını düzenlemeye çalışıyordu. Ömrü yetmedi, ama başladığı belli.

Bitirdiği kitabı bastırdı ve ödül aldı. Dağınık bırakılan kâğıtlar ise ona ait olmayan sıralarla bile okunabilen bir kitaba dönüştü. Bir yazarlar topluluğuna tek kitap yetmezdi.

LOT 05 MEVCUT

Son cümlesi İngilizceydi

YAN YANA BİR GÖZLÜK VE TEK SATIR YAZILI BİR KÂĞIT.

NESNE	Tek satırlık İngilizce not: "I know not what tomorrow will bring"
TESPİT	Lizbon, 29 Kasım 1935
DURUM	Mevcut
NEREDE	Biblioteca Nacional de Portugal, Espólio 3
DEĞER	Belgeli tek son cümle, başka dilde

1920'den ölümünden birkaç gün öncesine kadar Lizbon'da Rua Coelho da Rocha 16'da oturdu. Sonra Bairro Alto'daki Hospital de São Luís dos Franceses'e yatırıldı.

29 Kasım 1935'te İngilizce bir cümle yazdı: "**I know not what tomorrow will bring.**" Yarın ne getirir, bilmiyorum. Ertesi gün, 30 Kasım'da, kırk yedi yaşında öldü.

Ölüm nedeni kaynaklara göre değişiyor: bir kaynak karaciğer sirozu ve alkolün sonuçlarını yazıyor, bir başkası karaciğer koliği, bir üçüncüsü pankreatiti de tartışmalı sayıyor. Biz kesin bir neden yazmıyoruz.

Evi bugün Casa Fernando Pessoa. Müze, ölümünün yıldönümü olan 30 Kasım 1993'te açıldı.

> EKSPER
> Yazılı olan kayıtta. Sözlü olan, tek ağızdan.

LOT 06

MEVCUT, KISMEN

Öldü, miras hâlâ büyüyor

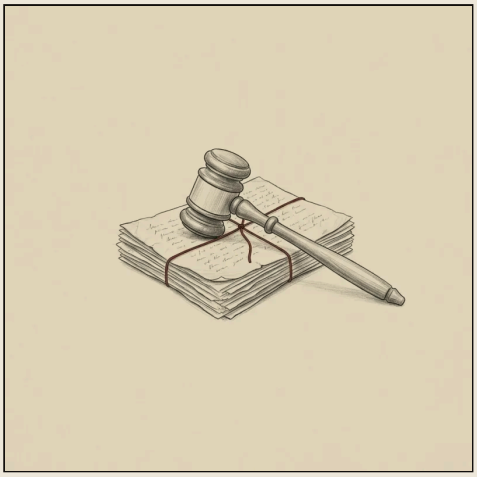

BİR MÜZAYEDE TOKMAĞI VE YANINDA BAĞLI BİR EL YAZMASI DESTESİ.

NESNE	Espólio 3 miras dosyasının sonradan gelen eklemeleri
TESPİT	Lizbon, 1990 ile 2020 arası
DURUM	Mevcut, kısmen
NEREDE	Biblioteca Nacional de Portugal, Lizbon
DEĞER	Ölümünden onlarca yıl sonra da büyüyen bir miras

Kalıntıları 1985'te, ölümünün ellinci yılında Jerónimos Manastırı'na taşındı. Kâğıtları ise bu tarihten sonra da toplanmaya devam etti.

Ulusal kütüphanenin künyesine göre 1979'daki alımdan sonra mirasa şunlar eklendi: 1990'da Mensagem ve O Guardador de Rebanhos el yazmaları, 2007'de bir müzayededen alımlar, 2008, 2011 ve 2012'de yeni alımlar, 2020'de de aileden üç yüzü aşkın belge.

Yani "sandığın" içeriği 1935'te durmadı. Ölümünden yüz yıla yaklaşırken miras dosyası hâlâ büyüyor. Mirasçı satıyor, devlet alıyor, kâğıt kütüphanede birikiyor.

Envanter memurunun notu: bu, yarım kalan bir işin en uzun soluklu biçimi. Yazar bitirmedi, ama kayıt hiç bitmiyor.

> EKSPER
>
> Mirasçı satar, devlet alır, kâğıt kalır.

KLİNİK NOT

Selda Orhon

KLİNİK PSİKOLOG

Bir insanın içinde birden fazla ses taşıması ile kendini parçalara ayırıp dağıtması aynı şey değil, ama dışarıdan bakınca ikisi de "çok kişilik" görünür.

Pessoa'nın dosyasında ilki var. Yazdığı adların her birine ayrı bir yaşam, ayrı bir doğum yeri, ayrı bir üslup verdi ve mektuplarında bunların ayrı kişiler olduğunu açıkça söyledi. Bu, kendi iç dünyasını düzenleme biçimiydi. Danışma odasında karşılaştığımız parçalanmadan farklı olan şey, her sesin bir işi ve bir adresi olması.

Yine de bir bedel var. Kendini bu kadar çok yere dağıtan biri, hiçbir yerde tam olarak durmayabilir. Geriye kalan kâğıtların hâlâ bir bütün oluşturmaması, bunun izi olabilir. Bunu bir tanı olarak okumuyorum, çünkü bir insan hakkında ölümünden doksan yıl sonra kesin hüküm vermek doğru olmaz.

Yalnızca tanıdık bir örüntünün altını çiziyorum: bazı insanlar kendilerini taşımak için birden fazla ada ihtiyaç duyar. Sorun, bu adların hangisinin sizin adınız olduğunu unutmaya başladığınız yerde çıkar.

İçinde birden fazla ses taşımak bir zenginlik midir, yoksa hiçbirinin tam sahibi olamamak mı?

Bu bir teşhis değildir. Ölmüş bir insan muayene edilemez. Burada anlatılan, metinde görünen örüntüdür; asıl muhatabı okurdur.

KAYNAKÇA

Bu sayının dayandığı kaynaklar

1. BNP, Arquivo de Cultura Portuguesa Contemporânea, Espólio 3 acpc.bnportugal.gov.pt
2. Casa Fernando Pessoa, tarihçe casafernandopessoa.pt
3. Casa Fernando Pessoa, Ricardo Reis casafernandopessoa.pt
4. Casa Fernando Pessoa, sandıktan çıkan gevşek kâğıtlar casafernandopessoa.pt
5. Portekiz Hükümeti, 2026 el yazması alım duyurusu portugal.gov.pt
6. Lizbon Turizm, Hospital de São Luís visitlisboa.com
7. Ciberdúvidas, "I know not what tomorrow will bring" ciberduvidas.iscte-iul.pt
8. Convergência Lusíada, Sobrevivências do Desassossego convergencialusiada.com.br
9. Pessoa Plural, O Interregno brown.edu
10. Fernando Pessoa, Wikipedia en.wikipedia.org
11. The Book of Disquiet, Wikipedia en.wikipedia.org
12. Livro do Desassossego, Wikipédia (pt) pt.wikipedia.org
13. Mensagem, Wikipedia en.wikipedia.org
14. Pizarro ve Ferrari, Eu Sou uma Antologia: 136 Autores Fictícios continente.pt
15. Boca do Inferno, The Portugal News amp.theportugalnews.com
16. 2008 müzayede tartışması, Echorouk (Reuters) echoroukonline.com
17. Huzursuzluğun Kitabı, Türkçe baskı kitapyurdu.com

Bil ve Anla — Yarım kalanların dergisi
YARIM · Sayı 04 · Ekim 2026 · https://bilveanla.com/
Editör: Ceyhun Orhon

SAYI 05 · CHARLES DİCKENS: BİR CİNAYET ROMANI YARIM KALDI. KATİLİN KİM OLDUĞUNU KİMSE BİLMİYOR.

BİZE NASIL DESTEK OLABİLİRSİNİZ?

Bu PDF ücretsizdir ve öyle kalacak. Dergiyi ayakta tutan okurlarıdır:

- **Takip edin:** instagram.com/bilveanla · facebook.com/bilveanla
- **Paylaşın:** bu dosyayı ya da bilveanla.com/sayi/sayi-04-fernando-pessoa/ adresini merak edecek birine gönderin.
- **Kendi yarım kalanınızı yazın:** sayı sayfasındaki Duvar'a bir satır bırakın ya da kartınızı oluşturun.
- **Kaynak ya da düzeltme önerin:** merhaba@bilveanla.com
- **Sıradaki figürü önerin:** aynı adrese yazın. Tek şart, eserlerinin koruma süresi dolmuş olması.

Doğruluk. Bu dergide uydurma içerik yoktur. Her olgu kaynağa dayanır. Kaynağı tek kişiye dayanan anlatılar "doğrulanamaz" diye işaretlenir. Mübaşir, Eksper ve Arşivci kurgu anlatıcılardır; kurgu olan sestir, olgu değil.

Telif. Yalnızca koruma süresi dolmuş figürler işlenir. Mevcut Türkçe çevirilerden iktibas yapılmaz; kamu malı özgün metinden kendi çevirimiz kullanılır.

Görseller. Fotoğraf kullanılmaz. Bütün görseller bu dergi için üretilmiş illüstrasyondur.